

STUURMANSKUNST

Het jaar 2003 gaat geen gemakkelijk jaar worden. Defensie gaat moeilijke tijden tegevoet. Het strategisch akkoord betekent dat dit ministerie moet bezuinigen. Een gat van tussen de 850 en 950 miljoen euro is niet snel gedicht. De minister van Defensie geeft in zijn 'najaarsbrief' aan langs welke wegen hij hieraan invulling wil geven. Bij het politieke debat blijkt al snel dat met name het schrappen of uitstellen van operationele capaciteit gevoelig ligt. Diverse voorstellen blijken dan ook niet op steun van de Kamer te mogen rekenen. Uiteraard betekent dit dat er nieuwe bezuinigingsvarianten moeten worden gevonden. Het is onwaarschijnlijk dat de geldbuidel van de minister alsnog wordt gevuld.

Uiteraard doet het de redactie deugd dat de politiek oog heeft voor het belang van operationele capaciteit. Uiteindelijk ligt de waarde van een krijgsmacht in de middelen die ze op de door de politiek gewenste plaats en tijd kan inzetten. Dan en daar gaat het om de kwaliteit van de 'hardware', het moreel en de kwaliteit van het personeel, de geoefendheid en de doordachtheid van doctrine en procedures. Het zou ook het laatste gebied moeten zijn waarin bezuinigingen worden ingeboekt. Tegelijkertijd ontstaat een gevoel van onrust.

De ondertekenaars van het strategisch akkoord konden immers weten hoe Defensie er voor stond? De lage investeringsquote was geen geheim. Dat niet alle ingeboekte eerdere bezuinigingen waren gerealiseerd, ook niet. Ook was duidelijk dat de aanbevelingen van de 'commissie Franssen'

de Adviescommissie opperbevelhebberschap tot een majeure herschikking in 'het Haagse' zou leiden. Bij herschikkingen gaat echter veelal de kost voor de baat uit; dat vergt in eerste instantie vaak relatief hoge uitgaven. En dan uitzendingen. De Nederlandse betrokkenheid in het voormalig Joegoslavië vormt een gegeven. Afghanistan gloorde al achter de kim toen het akkoord werd ondertekend. Maar er was méér dat de aandacht verdiende.

Als het gaat om maatschappelijke veiligheid is Defensie min of meer het vangnet: zij wordt ingezet waar andere middelen falen of anderszins te kort schieten. De MKZ-crisis vormt hiervan een illustratief voorbeeld. De aanslagen op 11 september 2001 op het World Trade Center en het Pentagon maakten diverse dingen duidelijk. Zij lieten zien hoe kwetsbaar moderne staten zijn; hoe achterhaald het denken in inwendige en uitwendige veiligheid is, en hoe grensoverschrijdend de effecten van dergelijke aanslagen zijn. Met andere woorden: nationale veiligheid raakt als begrip uitgehold. Terrorisme, maar ook criminaliteit, hitte en water, en de effecten van een milieu- of natuurramp hebben lak aan grenzen en kunnen dus alleen in samenwerking worden getrotseerd. Het lijkt dus aannemelijk dat hij discussies over veiligheid ook de rol van defensie ter sprake moet komen. Belangrijk is daarbij te bedenken dat de bv Nederland in het derde millennium over weinig vangnet meer beschikt. De Bescherming Burgerbevolking werd al jaren geleden overbodig geacht. Binnen Defensie sneuvelde in de jaren tachtig het Korps Mobiele Colonne terwijl de vrijwilligerskrijgsmacht drastisch kleiner werd. Er staan nu duizenden handen minder voor een

scala aan taken en voor noodsituaties ter beschikking. Het bevreedt derhalve dat deze overwegingen blijkbaar weinig of geen rol van gewicht hebben gespeeld.

Het trieste daarbij is dat een minister van Defensie weinig opties openstaan om te bezuinigen. Hij kan investeringen stoppen of uitstellen; hij kan functies besparen of eenheden opheffen en hij kan infrastructuur te gelde maken. De investeringen liggen al op een laag niveau. Daar is niet veel te halen. Het verkopen van infra levert de staatskas winst op. Defensie moet maar afwachten welk deel naar haar toevloeit. Rest de oplossing om functies te reduceren. Het verbaast dus niet dat deze weg wordt gevolgd.

De redactie onderkent drie grote punten van zorg. Het eerste punt betreft de constatering dat de echte discussie over capaciteiten en middelen nog moet plaatsvinden. Het snijden in capaciteiten kan valide zijn. Dan moet het echter wel gaan om het elimineren van hetgeen door een nieuwe veiligheids-situatie overbodig is geworden of op een andere wijze kan worden zeker gesteld. De huidige voorstellen zijn grotendeels gebaseerd op wat 'er is', niet op wat we zouden moeten hebben. Bovendien betekent verkoop steeds kapitaalverlies en een verdere reductie in flexibiliteit. Wat verkocht is is weg. We lijken wel eens te vergeten dat Vliegkamp Valkenburg bij de voorbereidingen op de Golfoorlog een belangrijke schakel vormde. Hebben we straks nog ruimte en gebouwen om op nieuwe onvoorziene omstandigheden te kunnen reageren? Wat is, zo luidt de wezenlijke vraag, het 'ambitie-niveau' van de bv Nederland? Over welke capaciteiten moet Nederland derhalve minimaal beschikken om dit op effectieve wijze te kunnen te realiseren? Deze discussie

moet men niet uit de weg gaan. Ze zou vóór een dergelijke majeure bezuinigingsoperatie moeten zijn gevoerd.

Het tweede punt betreft het feit dat ingeschatte besparingen meteen in de boekhouding worden verwerkt. Inschattingen blijken keer op keer rooskleurig te zijn. Te hopen valt dat dit bij de voorziene reductie in de Haagse staven niet opnieuw het geval is. Ten slotte baart de omvang van de personele reductie zorgen. De genoemde aantallen kunnen niet op een relatief eenvoudige wijze worden gerealiseerd. Dit betekent dat de effecten van de diverse maatregelen zullen doorwerken in de totale organisatie. Natuurlijk is het terecht dat de organisatie er alles aan gaat doen om gedwongen ontslagen te voorkomen. Zeker zo belangrijk is echter het behouden van goed personeel. Als de pijn van het krimpen en de onzekerheid te groot worden, dreigen mensen weg te gaan die de organisatie in feite niet kan missen. Het is niet eenvoudig om in de genoemde omstandigheden het personeel vertrouwen in de toekomst, perspectief, en plezier in het werk te doen houden. Toch zal het daar om gaan, wil de krijgsmacht ook op termijn slagvaardig, inzetbaar, gemotiveerd en flexibel zijn.

Het jaar 2003 gaat geen gemakkelijk jaar worden. Er zal veel wijsheid en stuurmanskunst nodig zijn. Er moet worden verbouwd terwijl de zaken doorgaan en zonder dat een echte blauwdruk voor de toekomst beschikbaar is. Op deze manier wordt een gevaarlijke wissel op 'morgen' getrokken. Uitdagingen te over. De *Militaire Spectator* wil in 2003 een bijdrage leveren aan het broodnodige debat over de toekomst van Defensie. Uw inbreng daarbij stelt ze zeer op prijs.